jiných. Při oněch určilo výši úroků výše než při těchto. Po případě v předpisech o braní úroků se stanovilo maximum braní úroků a nad toto maximum prohlašují se úroky za lichvu.

§ 28. Sázka a hra.

Sázka a hra náležejí mezi t. zv. právní jednání odvážná. Charakteristikou pro ně jest, jak to formulují někdy předpisy zákona, »naděje dosud nejistého prospěchu«. Sázka je smlouva, v níž jedna strana slibuje plniti straně druhé, objeví-li se tvrzení jedné strany pravdivým a tvrzení druhé strany nepravdivým. Do sázky bývala dávána věc jako vklad. Vkladem mohly býti různé věci, po př. i lidské tělo. Vklad vystupuje při sázce jako zástava za dluh.

Sázky bývaly právem připouštěny, nesměly však býti lehkomyslnými. Žádalo se také, aby předmět, který byl dáván do sázky, byl dán hotově, po př. uložen u soudu, po př. u osoby třetí v uschování.

Při hře rozhoduje, zda nastane určitá nejistá událost, po př. jak dopadne činnost stran. Činnost stran není nutna a dostačí, zda určitá událost nastala či nenastala. Nastane-li tato událost, jest to pro jednu stranu příznivé, pro druhou stranu nepříznivé. I při hře mohou býti předmětem výhry různé věci, po př. ve starší době i tělo hráčů.

Hry byly ve středověku velmi rozšířeny. V některých zemích ve střední Evropě ohrožovaly i některé třídy společenské, zvláště šlechtu, jako tomu bylo v Polsku. Právo nebylo hrám příznivo, omezovalo je a upravovalo přísnými předpisy.

Podle středověkého práva ve střední Evropě byly hry dovoleny a žalovatelny. Nárok ze hry však nepřecházel na dědice. Někde byly nejen dluhy z her nežalovatelny, ale i některé druhy her, zvláště hry s vysokými sázkami, byly zakazovány. V Polsku bylo dovoleno hráti jen za hotové, nikoli na úvěr a také jen o movitosti, nikoli o nemovitosti. V středoevropských právech bylo také předepisováno, že ten, kdo výhru zaplatil, nesměl ji požadovati zpět. Někde připouštěla se hra jen do určité výše (na př. Maj. Carolina do jedné kopy gr.). V pozdějším vývoji bylo také stanoveno, že dluh vzniklý ze hry nemůže býti vymáhán (v Čechách ve stol. 16.) nebo, že může býti vymáhán jen určitým způsobem (v Polsku láním).

I po recepci římského práva byly předpisy o hře a sázce ve střední Evropě velmi pestré. Zpravidla byla-li dána věc do hry a sázky hotově, byly tyto smlouvy žalovatelny, jinak se jim žalovatelnost odpírala. V novějších kodifikacích uplatnila se však zásada, že výhra ze hry a sázky žalovatelna není, je-li však skutečně zaplacena, není ji možno žádati zpět.

K smlouvám odvážným přibližuje se svou povahou i s m l o u v a p o j i š ť o v a c í. Záleží v tom, že jedna ze stran béře na sebe za určitý plat nebezpečí náhodné škody druhé strany. Odvážnost této smlouvy se objevuje v tom, že plat jedné ze stran musí býti placen vždy, kdežto druhá strana plní jen, nastala-li náhodná škoda. Škoda musí býti zpravidla oznámena pojišťovateli do určité doby. Smlouvy pojišťovací vznikaly velmi brzy při pojišťování lodí a p. V novější době se smlouva pojišťovací upravuje předpisy v obč. zákonících i zvláštními zákony, protože moderní zákonodárství značně rozšířilo pojišťovací smlouvu a stanoví i pojištění nucené.

§ 29. Obligace z nedovolených činů.

Jak bylo uvedeno, starší právní vývoj neodlišoval od sebe dluh vzniklý ze smlouvy a z trestního činu. Z protiprávního jednání podle názoru středověku vzniká škoda a dluh tuto škodu nahraditi. Ve středověku hledělo se při vzniklé škodě z nedovolených činů jen k výsledku jednání a zdůrazňovala se vina ve smyslu objektivním. Za škodu odpovídá, ať už ji kdo způsobil ze zlého úmyslu, z nedbalosti nebo vznikla-li škoda náhodou. I tomu, komu vina nemohla se přičítati, na př. dítěti nebo na duchu chorému, bylo škodu nahraditi. Jen stalo-li se jednání v nouzi nebo v obraně, zvláště dala-li druhá strana sama příčinu, neručilo se za způsobenou škodu. Škodou rozumí se škoda skutečná a nevčítá se v ni ušlý zisk.

Ve středověku byla také rozšířena ve střední Evropě kolektivní odpovědnost. Odpovídal nejen člen rodiny za škody způsobené trestními činy jiných členů rodiny, nýbrž i pán za trestní činy služebníků. Starší právní vývoj znal také i odpovědnost pána za škodu způsobenou zvířaty i věcmi.

Po recepci byly přijaty zásady práva římského, nikoli však beze změn a bez doplnění. Novější právní vývoj staví vedle sebe bezprávný čin, opomenutí aneb náhodu. Oproti právu římskému se zdůrazňuje v novějším právu ve střední